

5. Z нотацията - схеми- Резюме

Z нотацията е формален метод за спецификация на софтуерни системи(СС), който комбинира математическата теория на множествата и математическата логика с естествения език. Целта е да се създаде ясна, точна и разбираема спецификация на системата. Начин за представяне на **машини на състоянието**: Z глобални декларации ; Z схеми (schemas)

Схемите са именувани записи на: • **тип**; • **декларация**; • **предикат**;

Схемите са ключов елемент на Z нотацията и представляват:

Всяка схема се състои от две части:

1. **Декларативна част**: списък на променливите
2. **Предикатна част**: ограничения върху стойностите на променливите

Форми на запис: **Хоризонтално** [declaration| predicate]; Вертикално;
 $\text{name} \triangleq [\text{declaration} | \text{predicate}]$

Схемите са осн. средство за структуриране на формалните спецификации: структури, които описват променливи, чиито стойности са ограничени по някакъв начин. Схемата предоставя възможност за описание на: **структури** от данни; **състояние** на системата; **операции**/действия на системата

Предимства на схемите: Повторното използване; създаването и поддържането а добър стил на спецификацията;

Еквивалентност - Две схеми са еквивалентни, ако имат **едни и същи променливи и едни и същи ограничения** върху тях. Някои от ограниченията могат да бъдат скрити в декларативната част.

Четимост: всяка декларация на отделен ред с конюнктивна връзка.

За системи без ограничения: предикатната част се пропуска.

Схема като тип: композира се тип от различни компоненти.

Компонентите на схемите се запазват не като позиция, а като имена. За да се отнесем до конкретен компонент използваме оператора за отделяне (selection operator) “**_.**”.

Нормализация: Декларативната част е редуцирана до уникална (единствена), канонична форма.

Ако S е нормализирана схема, то отрицанието и е: $\neg S$

Преименуване: Schema[**new/old**]

Общи схеми (Generic schemas): запазваме структурата на дад. схема, но декларираме различни типове за елементи $\dot{y}$ - позволява **схемата да бъде по-гъвкава и да се използва с различни типове данни.**

Операции със схеми:

-Конюнкция (AND): комбинира условия, които трябва да бъдат изпълнени едновременно - $S \wedge T$ - нова схема, в която декларативните части на S и T са слети, а предикатните са конюнктивно свързани

-Дизюнкция (OR): комбинира условия, където поне едно трябва да бъде изпълнено

-Отрицание (NOT): изразява противоположността на дад. условие

-Композиция: обединява различни схеми, за да се изрази взаимодействието между тях. Ако OpOne и OpTwo са две схеми на операции, всяка от които включва недекорирано и декорирано състояние State, тогава композицията OpOne ; OpTwo описва промяната в състоянието State, която е резултат от действието на операция OpOne, последвана от операция OpTwo

Композиция на схеми • Схемите, които се композират, описват **различни операции на едно и също състояние**. • Така при композицията на схеми за всяко декорирано име в едната операция трябва да съществува не декорирано име във втората операция. • Въвежда се междинно състояние State. • При композицията на схеми, състоянието „след“ на първата операция се идентифицира със състоянието „преди“ на втората операция.

Всяка операция, която променя състоянието на системата, може да се разглежда като **релация между обектите на схемата** - операцията изразява връзката между обектите на състоянието преди и след прилагането ѝ.

Декорация: • За да се опише операция върху състояние се правят две копия на схемата: състоянието преди и състоянието след операцията. • Различимост на двете състояния – чрез декорация на компонентите на втората схема и модификация на предикатната ѝ част

? – вход   o! – изход

Δ- операцията води до промяна в състоянието

Ξ - декларация, че състоянието не се променя /търсене, справка/

Предимства на подхода: Модулност; Reuse; Възможност за абстрактно описание; Математическа точност; Лесно композиране на системни елементи

Подходът има известни ограничения: Не се справя добре с **глобални променливи**; Трудности при работа с **безкрайни състояния**; Ограничения при работа с **параметри и изключения**

Z е особено полезна за прости машини на състоянието и системи, които изискват висока точност и формалност.

Z нотацията и машините на състоянието:

- Инвариантата на състоянието се приема да е валидна по време на операциите –so don't have to prove as it is maintained
- Операциите извън предварителните условия водят до “хаос” –so always want final precondition to be "true"
- Pre- и post-условията не са разгран. синтактично –but may be derived
- Фокусира се върху **състояния**, а не върху трасета
- Входовете, изходите, изключенията са просто нотирани конвенции